

dukcijo ter da je šele sčasoma prišlo do spremembe v mišljenju in razmišljanju ter s tem do prodaje presežkov (str. 305–321). Michaela Mariella Schuller se v svojem prispevku ukvarja s poklicnim gledališčem na Štajerskem ter predstavi razvoj od prvotnih močnih vplivov italijanske opere do vzpostavitve nemškega gledališča, pri čemer se osredotoči na graško gledališko življenje. O glasbenem utripu Gradca v nadaljevanju pišeta Christine Pollerus in Harald Haslmayr (str. 345–374), Alois Kernbauer pa razpravlja o izobraževanju in znanosti ter spremembah na teh področjih družbenega življenja (str. 375–390). Christiane Rabensteiner zatem oriše in tudi s slikovnim gradivom ilustrira temeljne poteze upodablajoče umetnosti na Štajerskem od renesanse do bidermajerja (str. 391–410), medtem ko Andreas Golob raziše vlogo in vpliv tiskanih medijev na razvoj pokrajine ter recepcijo in odmevnost obstoječega časopisja, ki je na Štajerskem v 18. stoletju močno preseglo skromno število tovrstnih publikacij, ki so izhajale npr. na Kranjskem (str. 411–431). Zadnji prispevek v zborniku izpod peresa Reinharda Reimanna se ukvarja s kartografsko predstavitvijo Štajerske v 18. stoletju, obravnava tehnične novosti na tem področju ter zasebno in državno kartografijo in razlike med njima (str. 433–458).

Kot sta urednika zapisala že v predgovoru, pričujoči zbornik ne pokriva vseh možnih aspektov obravnavane tematike (to tudi ni bil namen niti dokončni cilj), vendar pa objavljene razprave nudijo dovolj reprezentativen vpogled v tematiko, da lahko prepoznamo značilnosti spreminjanja določene pokrajine. Pri tem se avtorji prispevkov ne omejujejo niti na časovne strukture, niti na socialne dimenzije, temveč razvoj predstavljajo na različnih ravneh, v katerih se zrcali raznolikost sprememb, ki so zaznamovale Štajersko v 18. stoletju. Slikovno gradivo, številne grafične ponazoritve in tabele pa poskrbijo, da je knjiga še zanimivejša in privlačna tudi za oči. Pred nami je tako vsestransko uporabno delo. Posamezne študije kar kličejo po nadaljnjih poglobljenih raziskavah, delo pa je tudi dobrodošla obogatitev na področju primerjalnih študij o regionalni zgodovini, tako v avstrijskem kakor tudi širšem evropskem in mednarodnem kontekstu. Pričujoča knjiga je namenjena vsem, ki se ukvarjajo z zgodovino, s kulturološkimi študijami, umetnostjo, geografijo, topografijo, teatrologijo in vsem, ki jih zanima historični razvoj in njegove smernice na jugovzhodnem robu Alp. Zbornik, ki ga toplo priporočam v branje, je poleg tega osvežujoča novost na knjižnih policah tudi zato, ker prvič predstavlja in v širši evropski kontekst postavlja štajersko zgodovino.

Tanja Žigon

Izvestja Pomorskega muzeja Piran, Strenna del museo del mare di Pirano, Piran: Pomorski muzej "Sergej Mašera", 2009.

Slovenska muzejska srenja je bogatejša še za eno strokovno periodično publikacijo. To so Izvestja Pomorskega muzeja Piran – Strenna del Museo del mare di Pirano, katerih prvi letnik je izšel na 174 straneh z letnico 2009 v nakladi 500 izvodov, njegovo izdajo pa sta podprla Občina Piran in Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Vsebinsko je razdeljen na dva sklopa: Razprave (str. 13–197) ter Zapisi in poročila (str. 198–269). Že bežen pregled zbornika pokaže veliko zavzetost kustosov za njegov izid. Tako je kustos Igor Presl zbornik uredil, poskrbel za prelom in oblikovanje, pripravil predgovor in hkrati prispeval še strokovne prispevke. Tudi njegovi kolegi so sodelovali v zborniku s po več prispevki.

Prvi del zbornika odpirata in zaključujeta razpravi Nadje Terčon. Prva (Kozala – govorica obrobij preteklosti, Reško gradivo v Pomorskem muzeju "Sergej Mašera" Piran, str. 15–45) seznanja bralce z gradivom, predvsem materialnim, ki ga je zbral in ga hrani Pomorski muzej in iz katerega lahko črpamo podatke o vlogi Slovencev v pomorski zgodovini Reke in njene okolice. Nekateri Slovenci so se tu

šolali na pomorskih trgovskih šolah ali pa so se zaposlili kot mornarji na ladjah, drugi so tu vlagali v nakup ladij, se ukvarjali z ladjedelništvom in pomorsko trgovino oziroma bili na tak ali drugačen način povezani s pomorstvom. Na Reko vezano gradivo je prisotno v večini fondov in zbirk piranskega pomorskega muzeja, in to od muzejskih predmetov, originalnih ali reproduciranih listin in dokumentov, podatkovnih zapisov, fotografskega, kartografskega pa vse do raritetnega knjižničnega gradiva. Med muzealijami je avtorica posebej postavila modele ladij, ki so bile zgrajene na Reki ali pa so tam živeli slovenski lastniki teh ladij.

Flavio Bonin (Tipologija ladij in ladijskega tovara na SZ obali istrskega polotoka med 16. in 18. stoletjem, str. 46–60) na podlagi dosegljivih arhivskih virov predstavi pomorski promet v severozahodni Istri v obravnavanem obdobju. Tedaj so bili tipi ladij povsem ločeni na trgovske in ladje za prevoze ljudi ter na vojaške ladje, le galeje so služile obema namenoma. Osrednji del njegovega prispevka so v obliki tabel podani zbrani podatki o tipih trgovskih in vojaških ladij, o ladijskih prevozihi in tovoru v letih 1529–1700 in 1701 do 1800. V posebnih tabelah je prikaz primerjave omemb prevoznega tovara in števila prevozov in prevoznikov med obdobjema 1529 do 1700 ter 1701 do 1800.

V prispevku (Podmorničar, Razstava Pomorskega muzeja "Sergej Mašera" Piran, str. 61–90) popelje Bogdana Marinac bralca po občasni razstavi, ki sta jo leta 2007 pripravila s sodelavcem Urošem Hribarjem. Na razstavi ni bil prikazan samo razvoj podmorničarstva, temveč tudi način življenja podmorničarjev, ki je bilo povsem podrejeno tehničnim zmožnostim podmornice in izvrševanju vojnih nalog. V podmorništvu je bil delež Slovencev višji kot v drugih vejah vojne mornarice, sodelovali pa so tudi pri načrtovanju in gradnji podmornic. Ko je po drugi svetovni vojni Jugoslavija sama gradila podmornice, so mnoge slovenske tovarne izdelovale posamezne dele za podmornice.

Na podlagi ohranjenih virov iz tržaškega državnega arhiva osvetljuje Igor Presl vzroke za zgrešene poslovne odločitve v kraljeviški ladjedelnici pri gradnji dveh fregat za boj proti severnoafriškim gusarjem in za zaščito avstrijskih trgovskih konvojov v letih 1765–1768 (Poskus spoznavanja načina življenja predindustrijskega ladjedelnca skozi arhivske vire, str. 91–139). Gusarstvo je namreč v 17. in 18. stoletju delovalo že po podjetniških principih, gusarji so napadali predvsem večje ladje z dragocenejšim tovorom, da so lahko z izkupičkom poravnali stroške privezov, plače za posadko, hrano, pijačo, orožje in strelivo ter vzdrževanje ladje. Zato se je cesarica Marija Terezija odločila, poleg podpore pri oborožitvi samih trgovskih ladij, tudi za gradnjo dveh fregat s 30 topovi, 124 člani posadke in 100 vojaki za zaščito ladij pred gusarji.

Tudi naslednja razprava obravnava gusarstvo (Severnoafriško gusarstvo v 18. stoletju kot slepilni manever, str. 140–157). V njem avtorica Magda Reja na podlagi arhivskih dokumentov francoskega ministrstva za zunanje zadeve opisuje pomen gusarske dejavnosti, vzroke za njene vzpone in padce v Sredozemlju v 18. stoletju. V svoji raziskavi se je avtorica opirala predvsem na ohranjen dnevnik (Memorial) z zapisi o tipih in oborožitvi gusarskih ladij, ki so izplule iz pristanišča Tripoli de Barbarie, o njihovih kapitanih in lastnikih ter o vseh njihovih uspelih ali neuspešnih aktivnostih.

V prispevku (Razumeti pomen morja, Zgodovinski pregled pomorstva in pomorskega prometa v severozahodnih istrskih mestih, str. 158–197), s katerim Nadja Terčon zaključuje prvi del zbornika, je podan celovit pregled razvoja pomorstva na obravnavanem območju. Poudarila je že od nekdaj prisotno sožitje med morjem in na obrežju živečim prebivalstvom, ki presega vse doslej nastale nacionalne ideologije. Avtorica je obdelala pomorski promet do konca prve svetovne vojne, nato pa se je osredotočila na spremembe prometa, ki so nastale zaradi sprememb državnih meja po prvi in zaradi novih meja ter političnih dogodkov po drugi svetovni vojni ter na spremembe, ki jih je prinesel tehnični napredek.

Drugi vsebinski sklop zbornika prinaša spomine Savine Gorišek na življenje z Mirkom Bogičem ter na njuna jadriranja po Jadranskem morju (Kapitan in njegov Petek, str. 200–209) in spomine Marice Merljak o življenju v Egiptu, kjer je bila rojena, ter o povratku v domovino svojih staršev (Življenjska zgodba upokojene uslužbenke Splošne plovbe Piran, str. 210–229, njene spomine je zbrala in pripravila za objavo Špela Pahor). Marko Bonin in Primož Marinko sta opisala potek dela v okviru projekta Interreg IIIA Italija-Slovenija z naslovom: "Observatorij za čezmejno delo pristaniških con Trsta, Tržiča in Kopra (O.T.I.S.)" v katerem sodeluje tudi Pomorski muzej "Sergej Mašera" Piran (Bibliografija časopisnih člankov o Luki Koper v obdobju 1956–2003, str. 230–233). Rezultat njunega dela je za objavo pripravljena bibliografija lokalnih časopisnih člankov o Luki Koper, o njenem nastanku, razvoju in pomenu. Žal je bibliografija preobsežna in zato ni vključena v zbornik. Vsekakor bi veljalo razmisliti o njeni objavi, morda bi lahko izšla kot priloga k naslednjemu zborniku ali pa v samostojni publikaciji.

Nadja Terčon, Bogdana Marinac, Snježana Karinja in Igor Presl so opisali prireditve, ki jo je Pomorski muzej pripravil leta 2009 ob prazniku pomorstva in dnevu žena (Ženske in pomorstvo, "Zakaj na morje", str. 234–243). Na prireditvi so ob sodelovanju petih žensk predstavili zanimivo temo o povezavi žensk z morjem, in to ne le življenjskih sopotnic pomorščakov, njihovih mater ali hčera ter

ljubitelskih jadralk, temveč tudi aktivnih pomorščakinj. V prispevku so avtorji objavili pogovore, ki so jih v okviru prireditve opravili z dvema poklicnima pomorščakinjama, dvema ljubiteljskima jadralkama ter s spremljevalko pomorščaka – kapitana na ladji.

Sledi poročilo Igorja Presla o zbirkah novega pomorskega muzejskega kampusa Forum Marinum v Turkuju ob reki Auri (Zgled dobre prakse in inovativne simbioze? Pomorski muzejski kampus Forum Marinum v Turkuju, str. 244–249). Poleg zbirk, ki so nameščene v prostorih dveh zgradb in so odprte vse leto, so ob obali reke Aure zasidrana še vojaška in civilna plovila, ki si jih je mogoče ogledati le v treh poletnih mesecih. Nadja Terčon, Bogdana Marinac in Snježana Karinja pa v zadnjem prispevku zbornika predstavijo razstavo o veliki italijanski potniški ladji Rex (Rex – blišč, propad, obujeni spomin, Razstava Pomorskega muzeja "Sergej Mašera" Piran, str. 250–269). Prestižna ladja, ki se je na prvo plovbo podala leta 1932, je bleščeče obdobje svojega življenja preživljala na plovbi med Genovo in New Yorkom, čas druge svetovne vojne pa v jadranskih pristaniščih. Svoj konec je leta 1944 dočakala v koprskem zalivu, kjer je postala tarča raketiranja zavezniškega letalstva.

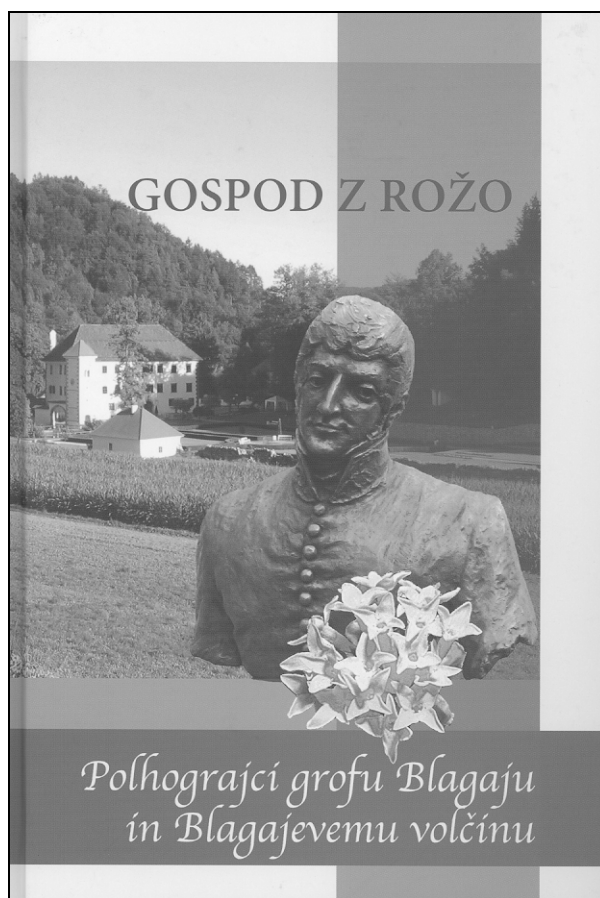
Prispevki v zborniku obravnavajo različna področja dela piranskega pomorskega muzeja, od zgodovine pomorstva do na morje vezanih gospodarskih dejavnosti kot tudi muzeološko tematiko s prezentacijo razstav. Prostorsko se ne omejujejo le na severozahodno Istro, temveč na širši slovenski etnični prostor in tudi severovzhodni del Jadranskega morja. Za skrbno in z velikim entuziazmom pripravljene zbornik ter za tehtne strokovne prispevke, opremljene z dokumentarnim slikovnim gradivom, lahko avtorjem iskreno čestitamo in zaželimo, da bo prvemu letniku Izvestij kmalu sledil drugi.

Ljudmila Bezlaj Krevel

Gospod z rožo : zbornik Simpozija Rihard Ursini Blagaj v slovenski kulturi (ur. Ljudmila Bokal). Polhov Gradec : Turistično društvo, Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009, 514 str.

Zbornik *Gospod z rožo* sestavljajo predavanja, ki so bila predstavljena leta 2008 na Blagajevem simpoziju v Polhovem Gradcu. Simpozij je bil organiziran v spomin na več pomembnih obletnic: 200 let od prihoda grofa Blagaja v Polhov Gradec, 150 let od njegove smrti, 170 let od obiska kralja Friderika Avgusta II. pri grofu Blagaju in 110 let od zaščite Blagajevoga volčina.

Večino zbornika obsega strokovni del, ki ga sestavlja okoli 30 člankov oziroma predavanj, ki so urejeni v sedem tematskih sklopov: Blagajeva dežela (Polhograjska pokrajina), grof Blagaj (rodčina, življenje in delovanje v Polhovem Gradcu), zgodovina območja, arheološka najdišča v občini Dobrova–Polhov Gradec, območje z vidika umetnostne zgodovine, naravne značilnosti občine ter slovstvo. Na koncu zbornika je še dodatek s številnimi fotografijami.

Osrednja zgodba zbornika je odkritje Blagajevoga volčina in posledični obisk saškega kralja Friderika Avgusta II. Dne 22. maja 1837 je grofu Blagaju, ki je bil na botanični ekskurziji, nek kmet prinesel do tedaj še neznano rastlino, zato jo je ta poslal kustosu Deželnega muzeja v Ljubljani Henriku Freyerju. Ta je rastlino opisal in je poimenoval po najditelju – Daphne blagayana. Opis, skupaj z rastlino, je Freyer poslal botanikom po celi Evropi. Tako je bil Blagajev volčin že leta 1837 v botaničnih zbirkah evropskih muzejev in univerz. To predvsem kaže, kako dobro je bil slovenski prostor vpet v evropske tokove izmenjave znanstvenih informacij in kako učinkovita je bila izmenjava. Omenjeni Henrik Freyer je tako imel na področju botanike stike s številnimi avtoritetami po celi Evropi.